

ČLANKI IN RAZPRAVE

NADLESK V ZAPISIH JOŽEFINSKEGA IN FRANCISCEJSKEGA KATASTRA
TER MATIČNIH KNJIG

STANE OKOLIŠ

Nadlesk je vas ob vznožju istoimenskega hriba v zahodnem delu Loškega polja, ki skupaj z Babnim poljem zaključujeta niz kraških polj, ki potekajo od Logatca do Snežnika z značilnimi ponikalnicami kot gornjim porečjem reke Ljubljanice. Ob obilnejšem deževju ponikalnice poplavijo bližnje ravnice, kar dobi svoj izraz na sami geografski podobi pokrajine.

Vaško območje — kasnejši teritorij katastrske občine — spada do začetka 17. stoletja pod loškega zemljiškega gospoda kot deželno-sodnega gospoda, pozneje ob združitvi snežniške zemljiške posesti z loškimi gospostvom in po mejni korekturi med planinskim in loškim deželskim sodiščem pa pod loško—snežniško deželno sodišče.¹ Loški zemljiški in sodni gospod odslej združuje Lož s Snežnikom in Kočo vasjo, istočasno pa na tem področju obstaja še več drugih imenj, ki imajo le manjše posestne enote.² V cerkveno-upravnem smislu pripada kraj starotrški (tudi loški) predjožefinski župniji kot farnemu središču celotne Loške doline.³

Boj med zemljiškimi gospostvi in državo za delež pri zemljiških donosih, začet in potekajoč v prejšnjih stoletjih z menjajočimi se uspehi, se je v 18. stol. dokončno odločil v prid državne centralizirane oblasti in v škodo deželnega plemstva in njegovih partikularističnih interesov. Država je širila svoj vpliv na upravo in sodstvo na vseh stopnjah in odstranjevala partikularizem z uvajanjem enotne zakonodaje, v kateri so bledele tudi nekateri stanovski razločki. Poskušala je pretrgati osebne vezi podložnikov, dvigniti interes kmeta za izboljšanje obdelave z uvajanjem ugodnejših zajmov, zato pa podložnika pritegnila neposredno v vojaško obveznost bolj kot druge plasti prebivalstva.⁴ Glavni smoter vseh naporov absolutističnega vladarja pa je bil v tem, da si ustvari dovolj močno stalno armado in zagotovi zanjo takó moštvo kot sredstva.⁵ Za stalno dopolnjevanje vojaških kontingentov so bila določena posamezna območja. Potrebno statistično podlago so opravili s prvimi popisi prebivalstva, ki so jih izvedli po starih, predjožefinskih farah.⁶

Delo je bilo sprva poverjeno župnikom, leta 1771 pa so štetje izvedli mešani odbori častnikov in civilnih komisarjev pod vodstvom deželne konskripcijske komisije. Pri tem so ozemlje fará razdelili na številne oddelke, hiše pa so dobile tekoče številne. Glavni pomen števnih oddelkov je v tem, da so tvorili razmeroma trdno, predvsem pa precizno odmerjeno teritorialno enoto, ki jo je bilo moči uporabljati pri sestavljanju večjih upravnih enot. Kadar so se organizirala uprav-

na oblastva, je bilo njihovo ozemlje najnatančneje opredeljeno s tem, da so navedli številne oddelke oziroma katastrske občine, ki naj bi pripadale posameznim upravnim enotam. V tem smislu so ta najmanjša ozemlja dobila pomen za vse poznejše upravno teritorialne spremembe in imajo ta pomen v bistvu še danes.⁷ M. Miklavčič poudarja poseben pomen, ki ga ima objava zemljevida predjožefinskih župnij, da razčisti vprašanja o obsegu upravnih okolišev tako s cerkvene kakor politične strani.⁸

Državna prizadevanja po deležu na donosih zemljišč so dosegla vrhunec leta 1789/90 z davčno in urbarialno regulacijo Jožefa II. Višina zemljiške rente, ki naj bi jo dobil zemljiški gospod, je bila z vladarjevim aktom določena za vso državo v enotnem deležu od celotnega zemljiškega donosa. Zaradi odpora deželnega plemstva proti davčni in urbarialni regulaciji jo je novi vladar preklical.⁹ Kljub neuspehu pa jožefinski kataster, sestavljen za potrebe davčne in urbarialne regulacije, ni bil brez praktičnega pomena. V Ilirskih provincah so Francozi na njegovi podlagi izdelali matico zemljiškega davka ter pozneje, ko so Avstrijci 1817 začeli s pripravami za nov sistem zemljiškega davka, so 1819 tudi drugod začasno zopet segli po njem, vendar pa ni več vplival na odmero podložniških bremen.¹⁰

Jožefinski kataster je s svojimi razmejitvami služil za okvir pri sestavi franciscejskega. Pri tem so na Kranjskem redoma združevali po več števnih oddelkov, ki so posamič ali po več skupaj postali davčne občine, katastrske občine, imenovane včasih tudi podobčine. Katastrska občina je torej ponekod enaka števnemu oddelku, ponekod pa obsega po več števnih oddelkov. Števnih oddelki oziroma katastrske občine praviloma niso upravne enote s posebnim upravnim organom, razen kolikor so pod Jožefom II. uvedeni rihtarji ali župani imeli upravno-manipulativne funkcije za eno ali več podobčin.¹¹ Vsi popisi, izdelani v zvezi z jožefinsko davčno regulacijo, predstavljajo jožefinski katastrski operat, ki je nastal v letih 1785—1789.¹² Država je izvedbo katastrske izmere organizirala preko nabornih okrajev oziroma nabornih gospostev in sosesk. Slednje so pri izdelavi katastra prispevale zelo pomemben delež, saj so se pri katastrski izmeri dobro organizirale in tudi medsebojno sodelovale. Župan in izvoljeni odborniki soseske so bili člani komisije za izmero in ocenitev donosa zemljišč.¹³ Naborni okraji, gospostva, katerim je država zaradi pomanjkanja uradništva nalagala nove politične zadolžitve, nastopajo v tem času že v novem sesta-

vu in v pomnoženem številu.¹⁴

Za izvedbo katastrskega operata so na podlagi pamenta cesarja Jožefa II.¹⁵ z dne 20. 04. 1785 imenovani naslednji organi:

- višja komisija, s področjem posamezne dežele,
- podkomisija, s področjem posameznega okrožja,
- lokalna komisija, ki je izvedla popis in izmero ter ocenitev donosa.

Podkomisijo so sestavljali okrožni komisar, ekonom in inženir. Usmerjali so meritvena dela na terenu in inštruirali lokalne komisije za pravilno delo pri izdelavi katastrskega operata. Lokalno komisijo je vodil uradnik krajevne gosposke, izvedbo meritvenih del pa predstavniki soseske-občine z županom na čelu. Izvajalci del pri popisu in izmeri zemljišč so morali položiti posebno prisego, s katero so se morali zavezati, da bodo svoje delo pošteno, vestno in pravilno opravili.¹⁶ Delo pri izvedbi je potekalo tako, da so najprej ugotovili in določili meje kat. občine. Predstavniki soseske oz. kasnejše kat. občine so zato s predstavniki sosednje občine opravili obhod mej in tako določili meje k.o. Pri izmeri posamezne parcele je moral sodelovati lastnik in le v izjemnih primerih je lastnika parcele smel nadomeščati njegov opolnomočenec. Meritev zemljišč se je opravila s predpisanim merilnim orodjem.¹⁷

Arhivsko gradivo jožefinskega katastra, urejeno po jožefinskih katastrskih občinah v okviru nabornih gospostev in okrožnih uradov, je le delno ohranjeno.¹⁸ Izmed treh splošnih obrazcev, ki so bili sestavljeni za jožefinski katastrski operat, se je za jožefinsko katastrsko občino (k.o.) Stari trg¹⁹ ohranila le napoved ali fasija, ki je bila namenjena popisu in izmeri zemljiških parcel. Jožefinska k.o. Stari trg je bila sestavljena iz dveh vasi, iz Starega trga in Nadleska. Njen teritorij je mejil na mestno občino Lož, na pašnik in zemljišča vasi Podcerkev, na potok, ki teče proti Pudobu ter na zemljišča občine Vrhnika.

Katastrska občina Stari trg je bila v okviru obeh sosesk razdeljena na osnovi topografske lege v več zaključnih posestnih enot, imenovanih ledine (nem. *Ried*). Ledine so označene z rimskimi številkami, njim pripadajoče parcele pa z arabskimi v obliki ulomka, pri čemer zgornja številka označuje zemljišče v okviru celotne katastrske občine, spodnja pa v posamezni enoti — ledini. Poleg tega so ledine poimenovane s posebnim imenom, ki je najbolj značilno za določeno območje; opredeljene z mejami in označene s kulturo zemljišč. Območje soseske Nadlesk so razdelili na pet enot, ledin:

št.	ime	število parcel	vrsta kulture
I.	Ortsplatz Nad.	660/1 — 742/83	naselje s hišami in vrtovi
II.	Kerviže	743/1 — 927/185	njive, travniki
III.	Douge nive	928/1 — 1193/267	njive, travniki
IV.	Male nive	1194/1 — 1479/286	njive, travniki
V.	Soba ₂ henze	1480/1 — 1578/99	njive, travniki.

Skupno 920 parcel. V sklopu posamezne ledine se poleg njiv in travnikov označujejo tudi rečne in vozne

parcele ter vrtovi in hiše (No 1 — No 30) v I. cerkev in njej pripadajoča »božja njiva« pa v V. ledini. Polje so obdelovali v triletnem kolobarju brez prahe. Med pridelki se omenjajo samo pšenica, ječmen in oves. Na osnovi povprečnega letnega donosa teh glavnih žit so napravili tudi napoved donosa posameznih njiv. Za napoved je bilo določeno devetletno povprečje iz leta 1774—1782²⁰, kar znaša trikratni triletni kolobarski cikel. Prav gotovo so v soseski poleg teh glavnih žit gojili sicer v znatno manjšem obsegu še vrsto drugih kultur, ki so jih potrebovali za vsakodnevno prehrano. V triletnem kolobarju so glede na izračun donosa sejali prvo leto pšenico, drugo leto ječmen in tretje leto oves.

Zaradi pogostih poplav, katerim je bil izpostavljen večji del njivskih površin v ledini IV., *Male nive*, ter deloma v ledini V *Soba₂henze* in III. *Douge nive*, niso sejali ozimnega žita. Težave so imeli tudi pri nekaterih parcelah v ledini II. — *Kerviže*, ker so bili zaradi ozkih njiv vezani na obdelavo sosedja. Kolobar se zato na teh površinah spremenil toliko, da se zapovrstjo prvo in drugo leto seje ječmen, tretje leto pa kot običajno, oves.

Po izračunih donosov — le-ti so opravljeni za vsako parcelo posebej — ni razlik med donosom pšenice in donosom ječmena. Donos ovsja je vedno nekoliko višji. Zemljiške parcele, tako njive kot travniki, so razdeljene in ocenjene glede višine donosa na površini 100 kv. sežnje²¹ v tri kakovostne razrede. To je pri njivskih površinah lepo razvidno iz razmerja med količino posevkov in pridelkov, kot kaže naslednja tabela:

		setev	žetev	količnik
dobra njiva	— pšenica	6/32 ²²	24/32	4
	ječmen	6/32	24/32	4
	oves	6/32	30/32	5
srednja njiva	— pšenica	6/32	18/32	3
	ječmen	6/32	18/32	3
	oves	6/32	24/32	4
slaba njiva	— pšenica	6/32	12/32	2
	ječmen	6/32	12/32	2
	oves	6/32	18/32	3

Pri travnikih velja donos sena in otave na 100 kv. sežnjih travniške površine:

dober travnik	120/100 sena	50/100 otave
srednji travnik	80/100 sena	30/100 otave
slab travnik	30/100 sena	

Glede na izmero zemljišč, ki so jo opravili samo kmetje in po pričujoči klasifikaciji posamezne parcele po kvaliteti, ima soseska:

njive	— slabe	23 oralov*	21,1 %
	srednje	37,3 oralov	34,2 %
	dobre	48,7 oralov	44,7 %
skupaj	109 oralov	100 %	

travniki — slabi	13	oralov	38,3 %
srednji	16,4	oralov	48,2 %
dobri	4,6	oralov	13,5 %
skupaj	34	oralov	100 %

* površina, izražena v kvadr. sežnjih je zaokrožena

Iz tabele je razvidno, da ima soseska pretežno dobre njive in srednje travnike. Skoraj 2/3 je njivskih površin. Na dobrih njivah pridelajo 413 28/32 mecov ali 74,3 % pšenice, 750 28/32 mecov ali 46,3 % ječmena, 727 12/32 mecov ali 52,8 % ovsa, v času enega kolobarskega ciklusa. Od tega so največ pridelali v ledini III. — *Douge nive*; 86 % pšenice, 61,9 % ječmena in 68 % ovsa. Zaradi poplav pšenice ne sejejo v ledini IV. — *Male nive*, kakor tudi ne v ledini I — *Ortsplat*_Z, kjer ni njivskih površin.

Travniških površin je precej manj kot njivskih in so bolj raznovrstne; od zelo majhnih do precej obsežnih, predvsem na območju, ki je najprej izpostavljeno povodnji. Največ sena pokosijo na srednjih travnikih 56,3 %
slabih travnikih 18 %
dobrih travnikih 25,7 %.

Precejšen delež odpade na vrtove, ki se označujejo kot veliki in mali vrtovi. Otavo kosijo le na dobrih in srednjih travnikih.

V okviru posameznih ledin (enot ali Ried) je vsaka parcela označena še s svojim siceršnjim imenom v domačem jeziku, kakor sledi:

II. — Kervi_Ze: Praerobek, Kervi_Za, Lopata, Ogou_Z, Reberni_Za, Krive Deu_Z, Sch_Zit, Loke, Sglau_Znek, Sglau_Znek Suraten_Za

III. — Douge nive: Shroka niva, Permalenc Der_U, Douga niva, Lipov_Za, Kopaunek, Lo_Zhi_Za, Kluz_h, Look, Mla_Zhe_Za, Sehsi_Za

IV. — Male nive: Lopata, Mla_Zhnek, Verenz_Za, Mala niva, Musen_Za

V. — Soba_Zeu_Uo: Soba_Zen_Za, Saranta

Med najboljše njive spadajo *Douge nive*, ki so tudi najobsežnejše, od 800—900 kv. sežnje, in dajejo po 6 24/32 pšenice in ječmena ter 8 14/32 ovsa. Travniki z največjo površino in donosom so *Look-i* in *Loka*, ki je sploh največja parcela v soseski, 2 oralu 143 4/6 kv. sežnje, kar navrže 40 10/100 sena 16 75/100 otave. Travniki uživata dva posestnika skupaj; Joseph Mlakar N° 26 in Jacob Schniderschitz N° 8, ki sicer imata po dve hišni številki N° 12 in N° 7 in temu ustrezno posest, ki je zaznamovana pod enotno hišno številko. Podložnost zemljiškemu gospodu lepo prikaže na primeru Jacoba Schniderschitz_Z-a, čigar zemljiška posest je bila v sorazmerju podložna beneficiju sv. Barbare v Ložu in samostanu Stična, da je kmetija sestavljena iz dveh enot. Na splošno je v soseski značilno, da ima večina kmetov po kakšno travniško parcelo v skupnem užitku. Običajno sta uživalca ene parcele dva kmeta, navadno sosed, ki sta na skupni parceli podložna vedno isti zemljiški gosposki oziro-

ma imenju. Kot posebnost velja omeniti travnik *Mla_Zhnek* v ledini III. — ocenjen kot slab travnik, čez katerega vodi tudi pot in katerega ima v lasti kar 6 kmetov. Uživajo ga izmenično. Vsi so podložni gospostvu Snežnik.

Hišo št. 9 imata v lasti Anton Kottnig in Lukas Gregoritsch, oba podložna gospostvu Nadlišek in lastnika 3 skupnih parcel. Njuna posest je razdeljena v sorazmerju pri vsaki ledinski parceli. Razdeljeni ledinski parceli ležita pod zaporednimi ledinskimi številkami.

Vas šteje 30 hiš, pri čemer hiša s številko 30 nima ledinske parcelne številke kot druge hiše. Ima pa lastnika in pripadajočo posest. Njene ledinske parcelne številke sledijo posesti, ki pripada hiši št. 11 Andreas Petrinshi_Z-a. Lastnika obeh hišnih števil imata 2 skupni travniški parceli in sta podložni istemu gospostvu — Snežnik, kar je ob oštevilčenju tudi razlog, da smemo sklepati, da je hišna številka 30 nastala kasneje, po delitvi kmetije. V hiši št. 1 prebiva mežnar Valentin Blashitz_Z. Skupaj z vrtovoma pripada tudi hiša soseski, mežnarju je prepuščena le v užitek. Poleg tega ima še travnik in njivo, kjer je označen kot mežnar in podložnik podružnične cerkve v Nadlesku.

Hiša št. 6 je zaznamovana kot pogorišče; njen lastnik Mathias Komidar ima v lasti tudi posest pod hišno št. 5. Njegove parcele so v povprečju večje od drugih, številčno jih je manj in tudi niso tako razpršene. Celotna posest spada pod župnišče Ribnico.

Hišo in večji del zemljiških parcel pod N° 13 poseduje Paulus Koren, podložen gospostvu Koča vas. Manjši del le-teh pod isto hišno št. pa pripada Lukasu Korenu, podložnemu župnijski cerkvi v Ložu. Martin Gregoritsch, lastnik hiš pod N° 18 in N° 28, podložen župnijski cerkvi v Ložu, ima skupno travniško parcelo z Lukasom Gregoritschem. Njegova posest je podobna posesti običajni lastnikom z eno hišno številko. Večinoma so kmetje podložni eni izmed gosposk oziroma imenj: gospostvu Snežnik, Nadlišek, Koča vas, župnijski cerkvi v Ložu, župnišču v Ribnici, beneficiju sv. Barbare v Ložu in samostanu Stična.

Na območju soseske so imeli svojo posest, travnike, tudi kmetje iz sosednjega Pudoba, gospostvo Snežnik ter soseska Pudob in Nadlesk. Pašniki, senožeti, gozdovi v ohranjenem popisu niso omenjeni. Sklepati moremo, da so imeli več tovrstne posesti v skupni lasti in v servitutnem odnosu do pravic v gozdu. Meje jožefinske katastrske občine Stari trg so določene po mejah posameznih enot, ledin, ki zajemajo popisane njive in travnike. Ostale površine niso opredeljene in tudi niso razvrščene v posamezne enote, ledine, zato tudi meje na tem področju niso omenjene. Ali so obstajale, lahko samo doumevamo, lahko v kakšni drugi obliki? Soseska Nadlesk je bila kot številni oddelek sestavni del jožefinske k.o. Stari trg. Preosnovanje občine zaradi novih zahtev države je lahko izvedljivo po mejah soseske oziroma števnega oddel-

ka. Soseska kot taka živi samostojno.

Popis krajev ljubljanske oblasti iz leta 1817²³ nam posreduje spremembo, ki je nastala ob novi upravni organizaciji pod francosko oblastjo in po obnovitvi avstrijske, ki se je v veliki meri naslanjala na francosko po sistemu glavnih občin in podobčin.²⁴ Soseski Nadlesk — 36 hiš, 218 prebivalcev in Podcerkev — 37 hiš, 199 prebivalcev, ki ne obstajata kot samostojni jožefinski katastrski občini²⁵, tvorita samostojno podobčino Podcerkev.

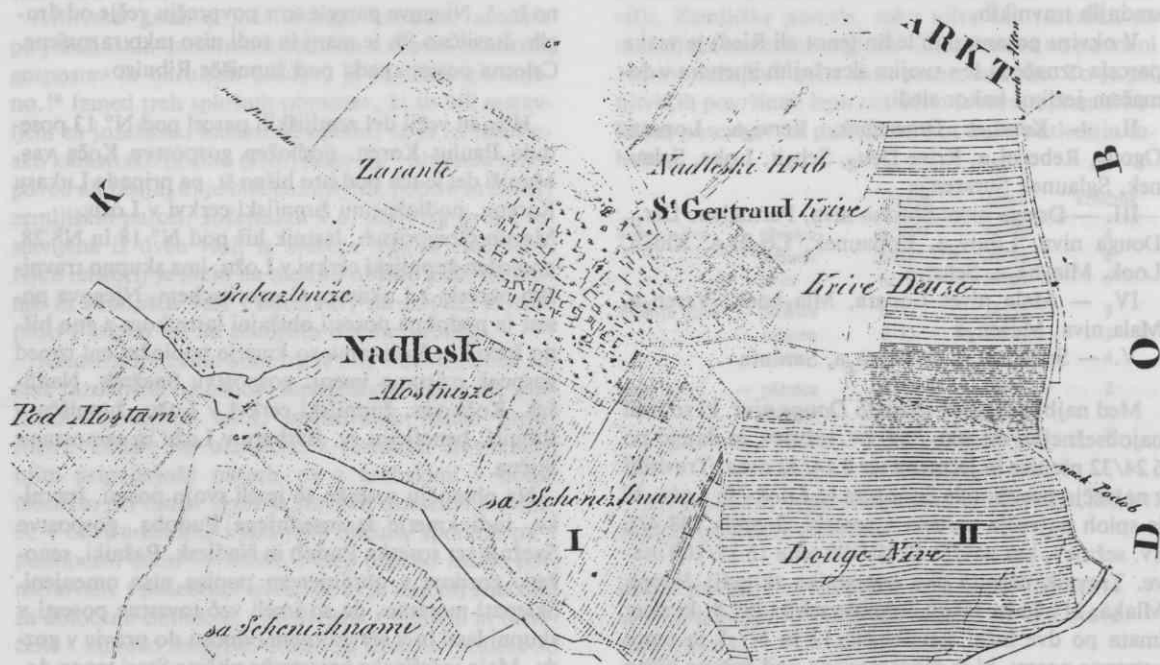
* * *

Precej boljšo predvsem pa preglednejšo sliko stanja daje franciscejski kataster. Soseska Nadlesk nastopa kot samostojna katastrska občina²⁶, v okviru katere se je opravila izmera in cenitev zemljišč. Izmera je temeljila na obširnih pripravah in na novih dosežkih zemljemerstva v začetku 19. stoletja. Ročni sistem merjenja je nadomestilo merjenje z merilnimi inštrumenti, ki so ga opravili šolani zemljemerci.²⁷ Za pripravo in izdelavo katastra in nove davčne regulacije so bili ustanovljeni posebni upravni organi in komisije, na ravni centralnih uradov, dežele in okrožij.²⁸

niku o popisu meje katastrske občine. Zapisnik zelo podrobnega opisa meje z dne 10. in 11. julija 1823 je sestavljen iz dveh delov. V prvem delu je opisana meja, ki je potekala na rustikalni zemlji katastrske občine. Na koncu popisa so podpisani (podkrižani) predstavniki sosesk, ki so sodelovali pri razmejitvi: župan k.o. Nadlesk, Podcerkve, Starega trga, Kozarišč ter še po eden ali po dva člana vaških odborov. Predstavnika k.o. Nadlesk sprejemata razmejitev s pridržkom (*nicht allein bis Pochivaunik, sondern bis zur Streck do Škleba*).

Drugi del zadeva dominikalno posest, kjer se sistematično ukvarjajo z gozdarstvom in se z dodelitvijo k.o. Nadlesk ozirajo zgolj na njeno zaokrožitev. Na obsežnem gozdnem področju pa je prišlo tudi do mejnega spora med gospodstvom Snežnik in Postojna. Predlogom razmejitve z obeh strani se pridružuje mnenje razmejitvene komisije. Zapisnik je bil zaključen v Danah s podpisi in pridržki udeleženih strank.

Natančen popis parcel je opravljen leto pozneje, ko so nastali meritveni protokoli zemljišč, originalne katastrske mape in dokončna razmejitve. Območje k.o. Nadlesk se razteza na severu od mejne k.o. Stari trg do južne k.o. Jeršane v dolžini 9432 sežnjev. K.o. Nadlesk meji na Pudob in Kozarišče na vzhodu, na

Franciscejski katastrski načrt k.o. Nadlesk 1823 (izrez)

Franciscejski katastrski operat je sestavljen iz dveh delov, spisovnega in grafičnega. Grafični del predstavljajo posene katastrske mape. Katastrski načrt k.o. Nadlesk iz leta 1823 predstavlja celotno območje bodoče občine, razdeljeno na 35 mapnih listov. To je nekakšen kvadratni merski sistem, ki prekriva ozemlje z začasno postavljenjo mejo, ki je opisana v zapis-

zahu pa na Jablanico, Verbov, Bistrico, Dornegg, Schambije, Koritnice, Dane in Podcerkev.

Vse zemljiške parcele, zrisane v mapah, so pod zaporednimi katastrskimi številkami uvrščene v protokolu zemljiških parcel. Posebej so razvrščene stavbne parcele v protokolu stavbnih parcel. Abecedni seznam lastnikov vsebuje vse imetnike z oznak vseh

pripadajočih parcel. Skupni protokol zemljiških in stavbnih parcel navaja sistematično cenitev parcel v razrede po čistem letnem donosu v kovanem denarju, izmero in kategorizacijo zemljišč ter gospostva oziroma imenja, kateremu je zemljišče oziroma stavbišče podložno. Dvojezični vprašalnik posreduje mnenja in cenitve ter dotedanje navade kmetov glede obdelovanja. Vprašalnik ni datiran, gotovo je nastal pred cenilnim operatom, saj mu je moral služiti kot vir. Vsi protokoli so datirani, aprila 1824. Za cenilni protokol je vprašljivo, možna je poznejša uvrstitev samo cenilnih podatkov. Cenitev zemljišč je bila opravljena več let pozneje, v etapah od 1830—32, ko je nastal poseben cenilni elaborat, ki predstavlja poleg osnove za cenitev še bogat vir gospodarskih, geografskih, demografskih, hidrografskih in drugih razmer, ki so bile značilne za k.o. Nadlesk pred 160 leti.

Pomirje k.o. Nadlesk obsega po teh podatkih 11575 oralov 1547,13 kv. sežnje. Leži v Loški dolini in je od deželno-knežjega mesta Lož oddaljeno 3/16 milje.²⁹ Površje je v severnem delu deloma valovito, v južnem delu pa prehaja v pogorje. Podnebje je odvisno od same lege pokrajine, ki je obdana z visokimi hribi: ti varujejo pred udorom mrzlih vetrov. Zaradi bližine z gozdom poraslih hribov se temperatura hitro spreminja. Pokrajina je zaradi vlažnosti podvržena pogostim padavinam. V takšnih okoliščinah pogosto nastopa zgodnja in pozna slana, ker visoki Snežnik ustavlja tople vetrove z juga. Kraj leži v dolini, hiše so grajene skupaj in jih obdajajo vrtovi, ki se na severu zmerno dvigajo, drugod se zaključujejo na ravnini in prehajajo v njive. Njive so ujete med pašnike, ki se na severu dvigajo, na jugu pa zopet zravnajo. Travniki zavzemajo deloma ravne površine med njivami, deloma pa gorske, ki prehajajo v pašnike. Pašniki se raztezajo proti jugu in se stiskajo z gozdovi. Planine so razpršene med gozdovi. Najoddaljenejše enote — mednje se uvrščajo gozdovi, planine in nekaj majhnih travnikov — so od vasi oddaljene 2 1/2 milje in še več.

Krajevna gosposka je gospostvo Snežnik. Župnija je skupaj s šolo v 1/16 milje oddaljenem Starem trgu. Patronat pripada verskemu zakladu. Po konskripciji in reviziji rezultatov iz leta 1830 šteje občina 239 prebivalcev obeh spolov, od tega je 113 moških in 126 žensk, ki prebivajo v 36 hišah in sestavljajo 49 družin. 47 družin se ukvarja izključno s kmetijstvom, dve pa se istočasno ukvarjata še z obrtjo. Njih prehrana so močnate in zelenjavne jedi, le redko, namreč ob praznikih in nedeljah uživajo tudi meso. Za pomoč pri hiši, v kateri so največkrat lastni družinski člani, vzdržujejo po 1 hlapca in 1 dekla.

Stanje živine je po konskripciji in reviziji rezultatov iz leta 1830 naslednje: 10 konj, 75 vprežnih volov, 66 krav in 89 ovac. Po kasnejšem obveznem štetju pa se kaže stanje ta-istih tako-le: 10 konj, 50 vprežnih volov, 60 krav, 31 telet, 89 ovac in 67 svinj. Omenjene vrste živine imajo v glavnem iz lastnega odgoja, razen konj, ki jih kupijo od trgovcev. Konji so hrvaške-

ga izvora. Rogata živina je deloma običajne domače pasme majhna, deloma pa štajerske pasme. Vprežna živina se poleti pase, poleg tega dobiva še seno. Pozimi se krmi s klajo. Mlečna živina in ovce se poleti pasejo, razen tega pa dobi mlečna živina tudi zeleno krmo z vrtov. Pozimi se krmi s klajo. Svinje dobijo poleg paše tudi odpadke iz kuhinje. Vprežna živina se uporablja predvsem v poljedelstvu in le izjemoma za prevozništvo.

Mlečne pridelke porabijo večinoma doma. Starejšo živino zakoljejo ali za lastne hišne potrebe ali pa jo prodajo skupaj s teleti. Iz volne, ki je glavni proizvod ovčjereje, večinoma izpredejo domače ženske obleke. Stare ovce kot tudi svinje zakoljejo za lastno uporabo. Večji posestniki vzdržujejo po 4 vprežne vole, 3 krave s teleti, 4 ovce in po 2 svinji. Glavni sejem je v Sodražici, ki je od tod oddaljena 3 milje. Tam poteka vsak četrtek tedenski sejem, katerega pa se ljudje od tod praviloma ne udeležujejo.

Čez polje teče v smeri od vzhoda proti zahodu potok Oberh, ki pri višjem stanju vode poplavlja večji del njiv in travnikov. Na vzhodnem delu katastrske občine poteka meja po okrajni cesti, ki pelje od mesta Lož v grad Snežnik in je v dobrem prevoznem stanju. V katastrski občini je več občinskih potov, ki jih vzdržuje soseska in so le v zasilnem voznem stanju.

Glede na uporabnost tal se površina deli na: *produktivne površine* (njive, travniki, vrtovi, pašniki, gozdovi), 11534 oralov 532,8 kv. sežnje; *neproduktivne površine* (stavbe), 2 orala 1051 kv. sežnje; *za proizvodnjo neuporabne površine* (pota, potoki, živa skala), 39 oralov z 60 kv. sežnji.

Njive primerno obdelujejo in gnojijo, travnike spomladi samo pobranajo; pašniki, planine in gozdovi pa so prepuščeni naravi. Za boljšo pridelavo se navaja več ovir: poplave, razdrobljenost zemljiške posesti, izgon živine na pašo, izguba gnoja in pomanjkanje obratnega kapitala (*Gewerb kapital*). Pri poljedelskih opravilih uporabljajo običajni, z železom obiti plug, brano z železnimi zobmi, lojtrnice, malo travno koso, motiko, spr, grablje in trišpičaste senene vile.

Poljski pridelki so zaradi pogostih padavin, vlažnosti in drugih klimatskih razmer le povprečne kakovosti. Zemljiška lastnina je deloma dominikalna, deloma rustikalna. Rustikalna se po poročilu okrajne davčne gosposke označujejo kot »*Hausgrund*«.

— 4 hiše 3/4 kmetije 5 — 7 oralov
— 27 hiš 1/2 kmetije 6 — 9 5/8 oralov

V petih hišah bivajo družine, ki se preživljajo zgolj z dnino. Zemljiška gospostva so: gospostvo Snežnik, Postojna, Koča vas, Nadlišek, Ribnica, župnija Stari trg, Sv. Barbara v Ljubljani. Desetina se je oddajala v žitu, vrečna desetina: gospostvu Koča vas, župniji Stari trg in župniji Bloke.

Za najlepšo zgradbo velja podružnična cerkev, ki je bila zgrajena v navadnem gradbenem slogu (*gewöhnlich Bau — Styl*). Stanovanjske hiše skupaj s hlevi so kamnite in prtilične, le nekaj je lesenih. Gospo-

darska poslopja, kot so mlatilnice in skednji, so izključno lesena in so prav tako kot hiše pokrite deloma s slamo deloma pa z deskami. Nobena stavba ni zavarovana pri nobeni protipožarni zavarovalnici. Obrt v kraju sploh ne pride do izraza.

CENITEV DONOSA

Za potrebno cenitev donosa posameznih kultur so vsa zemljišča k.o. v več fazah delili na ustrezne kategorije in naprej po razredih. Cenilni protokoli, ki so nastajali okrog leta 1830, so dobili pravo podobo l. 1832, dve leti kasneje pa je bil izdelan še poračun stroškov obdelave in prikaz čistega letnega donosa na površini 1 orala.

Cenitev kategorij po razredih so popravljali tudi kasneje (najsi bodo na zahtevo kmetov ali iz objektivnih razlogov). Leta 1832 so sporazumno z vaškimi predstavniki (župan, vaški odbor) razdelili zemljišča k.o. na devet kategorij: njive (štirje razredi), veliki vrtovi, travniki z drevjem, travniki (dva razreda), pašniki, nizki gozd, mali vrtovi, planine in visoki gozd (dva razreda). Razdelitev je temeljila na: podatkih občinskih predstavnikov o naravnem donosu, rezultatih iz odgovorov na ekonomska vprašanja, štetju pridelka v snopih na polju leta 1831 in na podlagi donosa iz jožefinskega katastra (njive, travniki).

Kmetje so običajno delili zemljišča travnikov in njiv v tri razrede — v dobre, srednje in slabe. Za najboljša zemljišča so imeli tiste na vzpetinah, imenovanih Sarante, srednja, na strmih pobočjih, *Reberniže*, slaba zemljišča pa na ravnini, kjer so izpostavljene poplavam. Na splošno tudi *Kerviže* računajo za dobre. Nadalje pravijo, da so zemljišča zelo pogosto izpostavljena slani, zmrzali in snegu in da se rada vdirajo in pokajo. Toča ni tako pogosta, ker v kraju prevladuje mrzlo podnebje. Škodo povzročata tudi črv, po navadi vsako tretje leto. Kakšnih posebnih pridelkov ne gojijo, imajo le pridelke z njiv, travnikov in iz gozda. Zemljišča so lastniška in so v zakupu. Pridelke ne vozijo na noben sejem, vse pridelajo za lastne potrebe. Polje obdelujejo s konji, 5 parov, voli 25 parov, krave 30 parov. Dvovprežni vlečni dan stane 3 fl brez stroškov, 2 fl s stroški. Soseska ima za obdelavo svojih zemljišč svojo lastno živino in potrebno vprego. Ob raznovrstnosti kmečkih opravil pa v soseski nima dovolj delovne sile prav za vsako potrebno delo, zato dobijo delavce iz drugih sosesk, katerim običajno plačajo 30 krajcarjev s stroški in 1 fl brez stroškov na dan. Pri ocenjevanju je komisija v vsakem razredu izbrala po eno parcelo, ki je veljala kot vzorec (*Muster parzelle*), na podlagi katerega je bila cenitev razrejena na celotno ustrezno površino.

NJIVE

Njive so v glavnem obdelovali brez prahe, razen pri ajdi, ki so jo zaradi slane in neprimerne terena tudi

zelo malo sejali. Gnojili so po potrebi, na oral so napeljali do 45 voz po 8 centov. Za gnoj niso imeli nobenih nadomestkov. Za steljo so uporabljali zgolj listje in trsje. Trsje le v sušnih letih, ko so ga dobili v Jezeru (Cerkniško), kjer imajo svoje parcele. Zaradi plitve in kamnite zemlje uporabljajo pri oranju četvervprego. Žita sejejo maja, žanjejo pa septembra zaradi mrzle klime. Vsak posestnik ima zelnik, ki ga letno gnoji. Na njem prideluje zelje in nekaj lana. Grah, bob in fižol pridelujejo med krompirjem. Detelje pridelujejo malo, v glavnem za klajo. Raste le eno leto in zahteva dobro gnojenje. Krompir pridelujejo v znatni meri za prehrano. Na enem oralu so običajno pridelali 46 mernikov. Od večine njiv oddajajo desetino v naravi, ne le lastni zemljiški gosposki, temveč tudi drugim tujim dominijem. Soseska sploh ne ve, od kod imajo ti to pravico. Od njiv plačujejo še zemljiški davek, deželno kontribucijo, tlako v naravi, kolekturo in druge izredne davke.

Njiva, na kateri se z enim plugom v enem dnevu zorje in pobrana, meri 600 kv. sežnje. En žanjec ali žanjica požanje v enem dnevu 140 kv. sežnje žitne površine. Da se žito zveže na enem oralu, so potrebni 3 delavci, ki po 1 dan vežejo. Štirje mlatiči omlatijo v enem dnevu 12 kop (po 60 snopov) žita. Pridelke z enega orala se spravi v znesku:

12 žanjcev po 20 krajcarjev	4 florinte
3 ročni delavci po 40 kr	2 fl
odvoz, 4 vožnje po 30 kr	2 fl
skupaj	8 fl

Njive se po kakovosti dele v 4 razrede:

a) prvi razred

71 parcel, 21 oralov 691,86 kv. sežnje površine.

Zemlja sestoji iz ilovice, ki je pomešana z nekaj apnenčastega gruščja. V glavnem so to od območja Obrha nekoliko dvignjene in rahlo nagnjene lege. Njive so obdelovali v dvoletnem setvenem kolobarju:

setveno zaporedje	cenitev povprečnega donosa na 1 oral		
prvo leto samo krompir z dobrim gnojenjem	110 mecov		
drugo leto samo ozimna pšenica brez gnojenja	12 mecov		
<i>Povprečni letni donos:</i>			
količina	mecov	cena 1 meca	donos v denarju
krompir	55	18 kr	16 fl 30 kr
pšenica	6	2 fl 25 kr	14 fl 30 kr
		letni bruto donos	31 fl
		stroški	-13 fl 57 kr, 45 %
		letni čisti donos	17 fl 3kr

b) drugi razred

200 parcel, 49 oralov 1286,5 kv. sežnje.

Zemlja je v nasprotju s prvim razredom plitvejša, pomešana z apnenčastim prodrom, mestoma so vidne špile, sicer je to ilovica srednje kakovosti, ki je v ravnini deloma kislja. Pri ocenjevanju so upoštevali tudi vse okoliščine, ki vplivajo na donos. Njive v tem razredu so obdelovali v triletnem setvenem kolobarju.

setveno zaporedje	cenitev povprečnega donosa na 1 oral
prvo leto: krompir z dobrim gnojenjem	90 mecov
drugo leto: pšenica pšenica brez gnojenja	9 mecov
tretje leto: oves brez gnojenja	13 mecov

Povprečni letni donos:

količina	mecov	64 cena 1 meca	donos v denarju
krompir	33	18 kr	9
pšenica	3	2 fl 25 kr	7 fl 15 kr
oves	4	21 46 kr	3 fl 19 kr
		letni bruto donos	19 fl 34 kr
		stroški	-10 fl 45 3/4 kr 55 %
		letni čisti donos	8 fl 50kr

c) tretji razred

367 parcel, 67 oralov 1035,19 kv. sežnje površine.

Ilovnata tla tega razreda so skoraj vsako leto delno poplavljeni. Čeprav poplave ne nastopajo vedno ob istem času, pa zemljišča vseeno trpijo precejšnjo škodo zaradi trohnobe. Izraba tega njivskega razreda je zelo negotova. Sejati se sme le jaro žito. Na teh površinah je uveljavljen triletni setveni kolobar:

setveno zaporedje	cenitev povprečnega donosa na 1 oral
prvo leto: 2/3 ajde, 1/3 jara	7 mecov 21/64 ajde
pšenica z gnojenjem	3 mece 21/64 jarne pšenice
drugo leto: ječmen brez gnojenja	11 mecov ječmena
tretje leto: oves brez gnojenja	13 mecov ovsa

Povprečni letni donos:

količina	mecov	64 cena 1 meca	donos v denarju
ajda	2	28 1 fl 9 kr	2 fl 48 1/4 kr
ajda	2	7 2 fl 15 kr	2 fl 29 3/4 kr
pšenica	3	43 1 fl 18 kr	4 fl 46 2/4 kr
ječmen	4	21 46 kr	3 fl 19 kr
		pov. letni bruto donos	13 fl 23 2/4 kr
		stroški 55 %	- 7 fl 22 kr
		pov. letni čisti donos	6 fl 1 2/4 kr

d) četrti razred

182 parcel, 27 oralov 233,64 kv. sežnje površine.

Njive v tem razredu so še bolj izpostavljene poplavam, kot tiste v tretjem. Kakovost tal temelji na plitki, manj rodovitni in apnenčasti ilovici. Donos je cenjen tudi ob vseh drugih razmerah, ki vplivajo na pridelek, ekonomske, klimatske, gospodarske ...

Uveljavljen je triletni setveni kolobar:

setveno zaporedje	cenitev povprečnega donosa na 1 oral
prvo leto: ajda z gnojenjem	9 mecov
drugo leto: ječmen brez gnojenja	9 mecov
tretje leto: oves brez gnojenja	11 mecov

Poleg omenjenih pridelkov gojijo v soseski še proso, korenje, zelje, lan, deteljo in fižol, vendar v zelo majhnem obsegu, tako da jih sploh ne morejo uvrstiti

Povprečni letni donos:

količina	mecov	64 cena 1 meca	donos v denarju
ajda	3	1 fl 9 kr	3 fl 27 kr
ječmen	3	1 fl 18 kr	3 fl 54 kr
oves	3	43 46 kr	2 fl 49 kr
		pov. letni bruto donos	10 fl 10 kr
		stroški	- 6 fl 36 2/4 kr 65 %
		pov. letni čisti donos	3 fl 35 kr

v setveni kolobar. V vsej soseski se ceni pridelke: proso na 70 mecov, korenje 93 mec, fižol 45 mec, zelje 100 kop po 60 kosov, lan 5 stotov, detelja 30 stotov. Slamo uporabljajo za kritje 1/8, steljo 1/8, klajo 6/8. Strnišče pasejo po približno 8 ali 14 dneh.

TRAVNIKI

Travnike spomladi samo pobranajo, sicer so prepuščeni naravi. Dajejo sladko in kislo seno in se kosijo v glavnem enkrat na leto. Potem pasejo na njih živino do zime. Ob večjem deževju so poplavljeni. Razen tistih, ki spadajo k posameznim kmetijam, niso zavezani davkom. Po oceni kmetov pokosi kosec v enem dnevu v hribovitih predelih 500 kv. sežnje, na ravnini pa 300 kv. sežnje. Da se seno iz enega oralu posuši in spravi, bi bila potrebna dva delavca in vprežni dan. Na oralu travniških površin v hribih se pridelala 5 centov na ravnini pa 20 centov sena. Travniki se delijo v dva razreda.

a) prvi razred

502 parceli, 30 oralov 173,34 kv. sežnje površine.

Kakovost tal in donosnost posameznih enokošnih in dvokošnih parcel je precej podobna, saj so s primerjanjem položaja, ki ga imajo ene ali druge, postavili enoten razred. Enokošne travnike po navadi pasejo, včasih jih zalije tudi voda. Dvokošni so mestoma kisli, v glavnem pa sladki. Enoten razred so uvedli ob upoštevanju analognih razmer v sosednji občini Kozarišče. Letni pridelek je ocenjen za 10 centov sladkega sena na površini enega oralu.

količina	ztt/100	cena 1 ztt	donos v denarju
sladko seno	10	30 kr	5 fl
			-1 fl stroški 20 %
			4 fl pov. čisti letni donos

b) drugi razred

442 parcel, 29 oralov, 1467 kv. sežnje.

Večji del teh parcel ima malo humozne ilovnate zemlje na apnenčasti podlagi v nekoliko dvignjeni legi. Manjši del pa je poraščen z nizko in gosto rušo na apnenčasti podlagi. Glavna značilnost, ki pride do izraza v obeh primerih, pa je velika oddaljenost in z njo povezani stroški.

količina	ztt/100	cena 1 ztt	donos v denarju
sladko seno	5	30 kr	2 fl 30 kr
			- 45 kr stroški 30 %
			1 fl 45 kr pov. čisti letni donos

VRTOVI

Vrtovi obdajajo hiše. Poleg dobre zelene krme obrodijo občasno tudi sadje, ki se porabi zgolj pri hiši. Kakovost tal oziroma donosnost je ocenjena enako kot v prvem njivskem razredu. Glede na velikost se dele mali vrtovi pod 400 kv. sežnjev: (33 parcel, 5 oralov 52,29 kv. sežnjev površine) in veliki vrtovi nad 400 kv. sežnjev: (2 parceli, 8934,64 kv. sežnjev).

PAŠNIKI

10 parcel, 228 oralov 61,47 kv. sežnjev.

Pašniki se razprostirajo na več krajih v različnih smereh. V glavnem ležijo na apnenčastih ilovnatih tleh. Njihova vrednost je ocenjena na 7/10 vrednosti travnikov drugega razreda.

količina	ztt/100	cena 1 ztt	donos v denarju
sladko seno	3 50	30 kr	1 fl 45 kr
			- 30 kr stroški 30 %
			1 fl 15 kr letni čisti donos

GOZDOVI

Soseska ni imela lastnih gozdov. Kmetje so imeli sečno pravico v gozdovih gospostva Snežnik, kjer je prevladoval mešani gozd. V gozdovih imajo tudi pravico do paše in grabljenja listja. Drva posekajo spomladi, v jeseni pa jih spravljajo domov. Jalovino zrežejo v deske za prodajo v Trst. Po oceni kmetov je drevo godno za sečnjo po 30 in več letih rasti. Takšna drevesa sežejo v višino komaj 4 sežnje. Gozdovi so spadali pod dve kategoriji: visoki in nizki gozd. Visoki gozd se je glede na kakovost talne osnove in pravila lesa, ki je potekal v zelo različnih pogojih, razdelil v dva razreda. Tako se za boljši les označuje tisti na prvorazredni zemlji v bližini pašnikov. Manj kakovosten les je prevladoval na višje ležečih, težko dostopnih krajih.

a) prvi razred

6 parcel, 5982 oralov 601 kv. sežnjev površine.

Sestoj gozda: 2/3 bukev, 1/3 jelka. Z mešanimi gozdovi, ki sestavljajo večji del snežniškega pogorja, se izbrano gospodari. Podložniki sekajo po pogodbi stavbni in merkantilni les. Naravni prirastek je ocenjen s primerjavo rodnosti zemlje v sosednji k.o. Dane. Talna sestava je iz močne ilovice, neenakih plasti, na več krajih so vidne apnenčaste skale različnih oblik.

doba povpr. rasti	naravni prir. na oral	letni prirast. na oral	cena na kv. sež.	donos v denarju
bukev — 120 let	72 sežnjev v 30 colskih polenih	0,60 sežnjev	20 kr	12 kr
jelka — 100 let	36 sežnjev v 30 col. pol.	0,36 sežnjev	20 kr	7 1/4 kr
				vsota letnega čistega in bruto donosa 19 1/4 kr

b) drugi razred

14 parcel, 4065 oralov 919 kv. sežnjev.

Sestoj gozda: 3/4 bukev, 1/4 jelka. Slabša kakovost tal, vlažna ilovnata zemlja, ki prehaja v skalovje v višjih in strmejših legah.

doba povpr. rasti	naravni prir. na oral	letni prirast. na oral	cena na kv. sež.	donos v denarju
bukev — 120 let	62,40 sežnjev v 30 colskih polenih	0,52 sež.	10 kr	5 1/4 kr
jelka — 100 let	20 sežnjev v 30 col. pol.	0,20 sežnjev	10 kr	2 kr
				vsota letnega čistega donosa 7 1/4 kr

Nizki gozd

Zajema enoten razred.

5 parcel, 39 oralov 365 kv. sežnjev.

Gozdna sestava: bukev, leska. Izkorišča se predvsem za drva. Leske služijo tudi za pletenje ali pa jih uporabljajo kot vezni člen pri prodaji lesa v Trst. Povprečna doba rasti je ocenjena na 25 let.

	prirast/oralu v 25-ih letih	letni prirast na oral	cena na kv sež.	donos v denarju
bukev	8,75 sežnjev	0,35 sežnjev	20 kr	7 kr
leska	9,75 sežnjev	0,35 sežnjev	20 kr	7 kr
				vsota letnega čistega donosa 14 kr

Stavbne parcele

Cenitev so izvedli tudi na stavbnih parcelah, po navodilu višje inštrukcije, da se vrednost stavbnih parcel oceni na vrednost bruto donosa v drugem njivskem razredu.

Planine

Raztresene daleč po gozdovih, neredno izkoriščene se omenjajo le v cenitvah pred zaključnim protokolom. Uživajo jih pastirji iz Kastava za ovčjerejo; letno priženejo do 1000 glav ovac in ostanejo tam od meseca junija do septembra. Planine so last gospostva Snežnik, vaščani sploh izjavljajo, da nimajo planin.

Travniki z drevjem niso posebej ocenjeni. V protokolu zemljiških parcel so v tej kategoriji senožeti, ki predstavljajo največji del posesti, ki pripada posamezni kmetiji. Senožeti k.o. Nadlesk ima v lasti tudi več kmetov iz sosednjih k.o. — Starega trga, Pudoba in Podcerkve.

* * *

Vpogled v protokol zemljiških parcel, ki jih za posameznega kmeta navaja imenski seznam lastnikov, nam prikaže nazorno sliko zasebne lastnine v k.o. Z uporabo katastrske mape pa si posestno stanje lahko prvič predočimo tudi v geografski podobi. Tudi za zemljišča, ki jih navaja jožefinski kataster, moremo poiskati ustrezne parcele, ki so zarisane v franciscejskih mapah. Vendar pa pri tem nastane vrsta težav, ker večinoma spremenjena ledinska imena in parcelne številke ne pripomorejo k osnovni predpostavi. Izmera zemljišč v obeh katastrih ni enaka, vendar je pri-

bližna, ker so prvo opravili kmetje sami, drugo pa šolani zemljemerci. V franciscejskem katastru je zajetih tudi več poljskih in travniških parcel. Obdelovalna kultura v k.o. se je očitno širila, vendar smemo za večino jožefinskih parcel iskati ustrezne franciscejske. Večkrat je enotna jožefinska parcela njiva, razdeljena v njivo in travnik.

Zemljiška gospodstva, ki jih posreduje cenilni elaborat iz 1832, ne ustrezajo oziroma niso enaka kot leta 1824 iz skupnega protokola stavbnih in zemlj. parcel. Očitno gre za spremembe ali pa je možna tudi napaka. Vsaka hiša ima svojega gospodarja, ki je v več primerih, pri različnih zemljiških parcelah podložen več gospodvom oziroma imenjem.

Beneficij sv. Barbare je zamenjal Lambergerjev kanonikat; samostan Stična se omenja različno: Stična, samostan Stična, Stiška posest na Krasu. Hišne številke in štev. stavbnih parcel tečejo v obratni smeri, od mežnarije N° 1 oziroma cerkve, parc. št. 1.

Hiše, ki so nastale po prvih konskripcijskih popisih, imajo temu ustrezno številko, tako da številčno zaporedje mestoma preskakuje. Stanje družinskih članov po hišah z označbo posesti in originalnim hišnim imenom sistematično podaja status animarum župnije Stari trg³⁰ za leto 1820, ki se je pozneje tudi večkrat dopolnjeval.

N° 1 mežnar Anton Blažič, Marija r. Lekan Novi mežnar (od 1833) Janez Mayerhofer Marija r. Zabukovec	brez kmetije 5 otrok, 1833 se preseli na hišno številko N° 36 5 otrok	
N° 2 Tkavic, na koncu Anton Truden Marica r. Strle	1/2 kmetije 5 otrok	
N° 3 Tkavic Tomaž Truden, Marija r. Lah iz Loža	1/2 kmetije 9 otrok	cerkveni ključar
N° 4 Serpan Janez Serpan Uršula r. Ausez iz Markovca	1/2 kmetije 1 hči	
N° 5 Zdolni Komidar Blaž Komidar Elizabeta r. Raušel	1/2 kmetije 6 otrok	
N° 6 Zgornji Komidar Jakob Mulz Uršula r. Janežič	1/2 kmetije 6 otrok	2. u. kot dojenčka
N° 7 Zgornji Matazin I. Matevž Žnidaršič Barbara r. Baraga II. Andrej Žnidaršič Marija r. Baraga	1/2 kmetije 7 otrok 5 otrok	2 u. kot doj.
N° 8 Srednji Matazin Matevž Žnidaršič Helena r. Urbha iz Podgore	1/2 kmetije 7 otrok	2 u. kot doj.
N° 9 Kozlovi Jožef Gregorič Marjeta r. Baraga iz Podcerkve	1/2 kmetije 7 otrok	2 u. kot doj.
N° 10 Lužar Jakob Truden Marija r. Krašovec	1/2 kmetije 6 otrok	1 u. kot doj.

N° 11 Bločan Jožef Petrinčič Marija r. Koderca	1/2 kmetije 6 otrok	3 u. kot doj.
N° 12 Zevnik Jožef Mlakar Marija r. Sterle	1/2 kmetije 8 otrok	cerkveni ključar in župan
N° 13 Kočevar I. Blaž Koren Marjeta r. Blažič iz Starega trga II. Jakob Koren Anna r. Truden — preselitev na N° 37	1/2 kmetije 4 otroci (en vojak) 10 otrok	6 u. kot doj.
N° 14 Zgornji Šinček Anton Petrič Uršula r. Koren	3/4 kmetije 4 otroci	
N° 15 Zdolni Šinček Tomaž Koren Barbara r. Blažič	3/4 kmetije 4 otroci	
N° 16 Dolenji Matasin Martin Žnidaršič Marjeta r. Lah	3/4 kmetije 9 otrok	2 u. kot doj.
N° 17 Jernejev Tomaž Baraga 1) Marija r. Truden — 1 2) Marija r. Urbha — 2	3/4 kmetije 3 otroci	
N° 18 Čednik Miklavček — kajžar I. Nikolaj Koren Elizabeta II. Jakob Žnidaršič Uršula r. Komidar	2 otroka 2 otroka	
N° 19 Namre Janez Mihelčič Helena r. Gregorič	1/2 kmetije 6 otrok	
N° 20 Mekuza Marin Keržič	1/2 kmetije 6 otrok	
N° 21 Paulič Jožef Paulič Uršula Antončič	1/2 kmetije 6 otrok	
N° 22 Kotni Kovač Tomaž Komidar Marija r. Koren	1/2 kmetije 4 otroci	
N° 23 Kotni Serpan Janez Serpan 1) Elizabeta Šraj — 2 2) Marija Paulič — 5	1/2 kmetije 7 otrok	
N° 24 Sterle — kajžar Gregor Sterle Marjeta r. Baraga	6 otrok	en u. kot doj.
N° 25 Benčina Jakob Koren Marija r. Benčina	1/2 kmetije 4 otroci	
N° Serpančič Jakob Serpan Uršula r. Petrič	1/2 kmetije 2 otroka	
N° 27 Karl Andrej Srpan Marija r. Kotnik	1/2 kmetije 4 otroci	
N° 28 Jeriša Anton Gregorič Neža r. Lekan	1/2 kmetije 10 otrok	2 u. kot doj.
N° 29 Pauliček Jacob Komidar Neža r. Škerbec	1/2 kmetije 6 otrok	
N° 30 Urh Anton Škerbec Helena r. Keržič	1/2 kmetije 8 otrok	2 u. kot doj.

N° 31 <i>Zgornji Kozlovi</i>	1/2 kmetije
Luka Kotnik	4 otroci
Marija r. Kordiš	(en vojak)
N° 32 <i>Brenčaj</i>	1/2 kmetije
Laurenc Serpan	1 otrok
Lucija r. Antončič	
N° 33 <i>Groše — kajžar</i>	
Paul Groše	2 otroka
Elizabeta Koren	
N° 34 <i>Barouček</i>	1/2 kmetije
Anton Koren	8 otrok
Marija r. Urbiha	
N° 35 <i>Martinc — kajžar</i>	
Martin Baraga	5 otrok
Helena r. Vesel	
N° 36 <i>Stari Mežnar — glej N° 1</i>	
N° 37	
I. Jakob Žnidaršič	2 otroka
Uršula r. Komidar	
II. glej N° 13	

Nezakonski otroci so bili po podatkih matičnih knjig³¹ zelo redki, prava izjema. Status animarum navaja precej takih primerov za generacijo naprej. Veliko otrok je pomrlo v najnežnejših letih. Med vzroki smrti se navajajo najpogosteje koze, otekline, gliste, jetika. Ženili so se pri zelo različnih letih, prevladujejo tisti okrog dvajset let. Večinoma v zimskih mesecih, januar, februar. Kot poročne priče so pristopali izključno moški. Botri pri krstu so bili tako ženske kot moški. Ženitveni krog je potekal skoraj izključno v okviru domače župnije. Zelo redko z Blok — Bločan (N° 11). Moški so imeli bolj raznovrstna imena, med ženskami so prevladovala: Marija, Neža, Uršula, Helena, Jera (sv. Jedrt — vaška zavetnica). Za boljši prikaz gibanja posesti bi bilo potrebno pritegniti nove vire (zemljiška knjiga), kar pa je za zdaj še novo poglavje.

OPOMBE

1. Peter Ribnikar, Posestne in gospodarske razmere loško-snežniškega gospostva od XVI. do XVIII. stoletja, Kronika III/1955, št. 1, str. 35—39. — 2. Idem, o.d., str. 35—36. — 3. Maks Miklavčič, Predjožefinske župnije na Kranjskem v odnosu do politične uprave, GMD XXV—XXVI/1944—45 str. 58. — 4. Sergij Vilfan, Zemljiška gospostva, Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev, Zgodovina agrarnih panog II, 1980, str. 206. — 5. S. Vilfan, Pravna zgodovina Slovencev od naselitve do zloma stare Jugoslavije, 1961 str. 367. — 6. S. Vilfan, Pravna zgodovina str. 376. — 7. Idem, o.d. str. 377. — 8. M. Miklavčič, o.d. str. 11. — 9. S. Vilfan, Zemljiška Gospostva, o.d. str. 207. 10. Idem, o.d. str. 231. — 11. Idem, Pravna zgodovina str. 377. — 12. P. Ribnikar, Zemljiški kataster kot vir za zgodovino, Zgodovinski časopis (ZČ) 36, 1982, št. 4 str. 327. — 13. Idem, o.d. str. 324. — 14. M. Miklavčič, o.d. str. 36. — 15. P. Ribnikar, Zemljiški kataster, o.d. str. 324 op. 11. — 16. Idem, o.d. str. 324. — 17. Idem, o.d. str. 324—25. — 18. Arhiv SR Slovenije (AS), Jožefinski kataster. — 19. AS, Postojnska kresija, N. gosp. Haasberg, obč. Stari trg z vasjo Stari trg in Nadlesk, jožef. kataster. — 20. P. Ribnikar, o.d. str. 325. — 21. Kv. seženj = 3,59 m² (S. Vilfan, Prispevki z zgodovini mer na Slovenskem s posebnim ozirom na Ljubljansko mero, ZČ 8 (1954) str. 59. — 22. En Mass — 1/32 meca, en mec (Metzen) drži 2 mernika po 30,75 l (S. Vilfan, o.d. str. 49, 84). — 23. Haupt — Ausweis über die Eintheilung des Laibacher Gouvernements gebithes in Provinzen, Kreise, Sectionen, Bezirk — Obrigkeiten, Hauptgemeinden. Untergemeinden und Ortschaften, nebst deren Häuser und Zelenzahl im Jahre 1817: Bezirk — Obrigkeit Nr. 5 — Herrschaft Schneeberg. — 24. S. Vilfan, Pravna zgodovina, str. 379, 380. — 25. AS — Jožefinski kataster. — 26. AS — Franciscejski kataster A-101. — 27. P. Ribnikar, Zemljiški kataster, str. 327. — 28. Idem, o.d. str. 327, 328. — 29. Ena milja meri 7,58 km (S. Vilfan, Prispevki k zgodovini mer, ZČ VIII/1954 str. 59). — 30. Status Animarum župnije Stari trg za l. 1820 »Parohia Laas«, župnijski urad Stari trg. — 31. Nadškofijski arhiv v Ljubljani, Župnijski arhivi, župnija Stari trg pri Ložu.

PROSTOZIDARSKA LOŽA »PRIJATELJEV RIMSKEGA KRALJA IN NAPOLEONA«
V LJUBLJANI V LUČI FRANCOŠKEGA GRADIVA

PETER VODOPIVEC

Zgodovinopisje se je v prikazovanju prostozidarskega gibanja in prostozidarskih lož v Ilirskih provincah vse do nedavnega lahko oprlo predvsem na dve razpravi, ki ju je že pred več kot sedmimi desetletji objavil France Kidrič. Prva o loži »Prijateljev rimskega kralja in Napoleona« v Ljubljani je izšla leta 1914 v »Slovanu«, druga o prostozidarskih ložah hrvaških dežel Napoleonove Ilirije pa leto kasneje v Radu Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Za-

grebu.¹ Obe sta temeljili na gradivu dunajskega policijskega arhiva in na zaupnih poročilih, ki so jih v letih 1813/33 o prostozidarjih in članih ilirskih lož pošiljali dunajskemu policijskemu ravnateljstvu razni zaupniki in uradniki. Že Kidrič sam je sicer opozarjal, da je treba biti pri presoji policijskih poročil previden in bo mogoče do dokončne slike o odmevu prostozidarskih idej med prebivalstvom naših dežel, ki so jih zasedli Francozi, priti šele, ko bo dostopno gradi-